

Универзитет одбране, Војна академија –
Катедра за финансије, Београд

DOI 10.5937/kultura1651318M
УДК 330.322.2:008(497.11)
657.47

оригиналан научни рад

РАЧУНОВОДСТВЕНА АНАЛИЗА ИЗДАТАКА ЗА БУЏЕТСКО ФИНАНСИРАЊЕ КУЛТУРЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Сажетак: Успостављање система праћења извршења издатака намењених финансирању културе као делу извршних послова власти представља један од основа подршке њеном развоју у Републици Србији. Неадекватност тренутног рачуноводственог система условљен је процедурама и законским ограничењима који усложњавају и недовољно стимулишу развој сектора културе. Фокусирајући се на буџет као основну финансијску институцију представићемо степен могућности задовољења потреба културе.

Кључне речи: рачуноводствени систем, култура, буџет, финансирање

Увод¹

Позиционирање друштвених делатности у савременим тржишним условима је изразито сложено и у односу на

¹ Рад је проистекао из пројекта број 692-3/4, Развој финансијске службе ВС од 1985. до 2015. године, финансираног од стране Министарства одбране Републике Србије.

претходне периоде који су првенствено егзистирали у оквиру националних држава, доминантно глобализован из финансијског угла гледано. Ова сложеност је изражена кроз основне системе праћења финансијских токова од извора тј. настанка средстава па све до њиховог утрошка путем стратегијских финансијских инструментата. Глобализацијом финансијских токова рачуноводствени систем не само да је постао комплекснији, већ је и у оквиру регулисања токова доживео драстичне промене који се огледају у сучељавању англосаксонског и континенталног правног система. Све ово имало је утицаја на финансирање културе код земаља у транзицији како по обиму средстава буџета, тако и према њиховој структури.

С обзиром на комплексност истраживања у овом раду одабрали смо део показатеља који се односе на област културе у Републици Србији и део буџета на нивоу Републике Србије који се односи на издатке за финансирање културе од почетка светске економске кризе 2008. године, закључно са 2014. годином.

Методe

Истраживање у овом раду узроковало је и одабир научних метода које ће бити коришћене, а свакако за то најподеснија је метода корелације² коју користимо како бисмо утврдили однос стања и структуре расхода финансирања³ из буџета и појединачних елемената система културе у Републици Србији. Циљ сагледавања економских чинилаца су могућности финансирања културе из буџета Републике Србије⁴ са једне стране и чинилаца система културе у Републици Србији на другој страни. Свакако да ово истраживање не би имало научно утемељење ако се не би пошло од општих фактора квалитета финансијског амбијента као што је БДП (брuto домаћи производ) као полазна основа разматрања у овом истраживању⁵. На овај начин користећи за основу агрегатни ниво моћи ћемо доћи до закључка везаних за

2 Жижић, М., Ловрић, М. и Павличић, Д. (2007) *Методи статистичке анализе*, Београд: Економски факултет, Центар за издавачку делатност, стр. 152.

3 Терзић, М. (2014) Финансијски положај предузећа на несавршеном тржишту, *Одитор* бр. 8, Београд: Центар за економска и финансијска истраживања, стр. 8.

4 Радичић, М. и Раичевић, Б. (2011) *Јавне финансије: теорија и пракса*, Београд: Дата статус, стр. 65.

5 Бурда, М. и Виплош, Ч. (2012) *Макроекономија: европски уџбеник*, превод 5. изд., Београд: Економски факултет, Центар за издавачку делатност, стр. 238.

улогу економске кризе у финансирању јавног сектора, а тиме и сектору културе.

Као меру стања сектора културе користили смо показатеље из културе:

За структуру БДП-а користимо расходни модел при чему је $BDP = C + G + I + X - M$ у моделу отворене привреде у коме C означава личну потрошњу, G јавну потрошњу, I инвестиције, X – извоз, M – увоз.

Модел корелације Pearson-ов коефицијент примењен је у обради података где је $r_{xy} = C_{xy} / SD_x * SD_y$, при чему C_{xy} означава коваријансу, SD_x стандардну девијацију x , а SD_y стандардну девијацију y .

При оцени вредности у наредном периоду пројекцију издатака вршимо методом линеарног тренда $\hat{y} = b_0 + b_1x$, где је \hat{y} линеарна функција, b_0 просек, а b_1 средња апсолутна вредност у времену x . За израчунавање оцене параметара тренда користи се метод најмањег квадрата.⁶

Резултат

Полазећи од података које смо прикупили и метода које примењујемо, у истраживању смо извршили статистичку припрему података ради могућности њихове обраде.

година	БДП	БУЏЕТ РС	ИЗДАЦИ РЕПУБЛИЧКОГ БУЏЕТА ЗА КУЛТУРУ		УКУПНИ ИЗДАЦИ ЗА КУЛТУРУ
			текући расходи	капитални расходи	
2007.	2,355,065.60	581,842.00	4,425.80	1,928.70	6,354.50
2008.	2,744,913.20	650,174.34	6,562.95	4,653.77	11,216.72
2009.	2,880,059.00	649,357.99	5,153.04	570.94	5,723.98
2010.	3,067,210.20	732,950.22	5,508.95	753.51	6,262.46
2011.	3,407,563.20	707,345.00	6,298.48	683.94	6,982.42
2012.	3,584,235.80	829,596.39	5,825.11	281.05	6,106.16
2013.	3,876,403.40	873,409.41	6,008.68	334.91	6,343.59
2014.	3,868,826.50	897,165.19	31,067.87	1,885.07	32,952.94
Σ	25,784,276.90	5,921,840.54	70,850.88	11,091.89	81,942.77

Табела 1: Финансијски показатељи у Републици Србији у милионима динара; Извор: <http://www.nbs.rs/internet/cirilica/80/index.html>, <http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=11579>

Извршили смо анализу издатака за капиталне расходе (x) и укупних издатака за културу (y). Применом *Pearson*-ове методе корелације установили смо вредност корелације $r_{xy} = 0.307745$ што нам указује да је корелација између појава

6 Mladenović, Z. i Nojković, A. (2015) *Primenjena analiza vremenskih serija*, Beograd: Ekonomski fakultet, Centar za izdavačku delatnost, str. 196.

слаба директна. Уколико из Табеле 1 као појаву (x) узмемо износ укупног буџета Републике Србије за пројектоване године (2007.-2014.), а као појаву (y) укупне издатке за културу применом *Pearson*-ове методе корелације добијамо вредност коефицијента корелације $r_{xy}=0,577$ што нам указује да је корелација између појава умерено директна.

година	Број приказаних филмова у биоскопима	Број представа у позориштима	Број ТВ станица	Број музеја	Број библиотека	Број објављених књига	Број издатих часописа
2007.	-	-	-	-	-	-	-
2008.	-	-	-	-	-	-	-
2009.	5.658	4.344	96	108	2.794	11.709	1.107
2010.	5.423	3.853	95	-	2.450	10.530	1.104
2011.	5.848	4.640	115	104	2.487	10.989	1.028
2012.	5.824	3.853	110	-	2.466	12.411	1.162
2013.	6.398	7.117	91	145	2.535	14.430	1.244
2014.	8.919	6.155	123	144	2.553	11.603	1.351
Σ	37.530	25.331	630	501	15.285	71.672	6.996

Табела 2: Натурални показатељи о култури у Републици Србији;
Извор: <http://webzrs.stat.gov.rs/WebSite/Public/PageView.aspx?pKey=56>

Анализом укупних трошкова културе (x) из табеле 1 и укупног броја приказаних филмова у биоскопима (y) из табеле 2, применом *Pearson*-ове методе корелације установили смо да је вредност коефицијента корелације $r_{xy}=0,97039$, што нам указује да је корелација између појава јако директна.

Анализом укупних трошкова културе (x) из табеле 1 и укупног броја представа у позориштима (y) из табеле 2, применом *Pearson*-ове методе корелације установили смо да је вредност коефицијента корелације $r_{xy}=0,430038$ што нам указује да је корелација између појава умерено директна. Анализом укупних трошкова културе (x) из табеле 1 и укупног броја библиотека (y) из табеле 2, применом *Pearson*-ове методе корелације установили смо да је вредност коефицијента корелације $r_{xy}= -0,00257$ што нам указује да је корелација између појава слабо инверзна. Израчунавањем временског линеарног тренда дошли смо до модела линеарног тренда $\hat{y}=10.242,85+1.948,69x$, где је просек расхода у посматраном периоду 10.242,85 милиона динара, а средњи апсолутни расту у представљеном периоду 1.948,69 милиона динара.

Израчунавањем вредности тренда за 2020. годину дошли смо до резултата од 28.755,40 милиона динара издвајања за културу из буџета.

Дискусија

Анализирајући добијене резултате може се закључити да издаци за капиталне расходе културе и укупни издаци за културу из буџета Републике Србије имају слаб, али ипак позитиван степен корелације што значи да се у овом случају повећањем укупних издатака из буџета за културу, повећавају и капитални расходи. Ово је посебно значајно, јер се издаци за културу третирају као издаци за друштвене делатности⁷, чије су услуге непрофитног карактера, а они за разлику од реалног сектора не би требало да буду тесно повезани са степеном уписаности радних капацитета. Одлука о смањењу буџетског раздела за сектор културе⁸, проузрокована економском кризом у Републици Србији, објашњива је, али економски неоправдана. На основу резултата истраживања може се закључити да је смањење извршено управо у делу капиталних издатака, јер су то на кратак рок најеластичнији издаци, што на дужи рок није одрживо, а услед тенденције да се расходи за текуће расходе одрже на постојећем нивоу. Тенденција да се смањењем издатака за капиталне расходе⁹ у најмањој мери утиче на функционисање финансирања

7 Штиглиц, Е. Ц. (2008) *Економија јавног сектора*, Београд: Економски факултет, стр. 364.

8 Prnjat, A. (2012) Antisemitski diskurs i odbacivanje traganja za istinom, *Kultura* br. 136, Београд: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka, str. 434-435.

9 Милојевић, И. и Зекић, М. (2015) Организациона структура предузећа као претпоставка консолидације биланса, *Одитор* бр. 12, Београд: Центар за економска и финансијска истраживања, стр. 25.

културе, ипак не умањује значај капиталних расхода као средстава неопходних за развој културе.

Резултати истраживања који се односе на однос буџета Републике Србије и укупних издатака за културу у посматраном периоду нам говоре да се издаци за културу издвајају из буџета пропорционално, можемо рећи плански. Однос укупних трошкова културе и укупног броја приказаних филмова у биоскопима у посматраном периоду нам говори о јакој директној корелацији. Временским линеарним трендом смо показали тренд у кретању буџетских издатака за културу. Моделом линеарног тренда, кроз временски период од 2007. до 2014. године. У дијаграму расхода из буџета за културу се види да је износ расхода у култури по настанку економске кризе опао и да од тада номинално посматрано бележи слаб раст, али ако узмемо реалну вредност, расходи буџета који су опредељени за капиталне издатке у култури имају тенденцију стагнације, односно континуираног одржавања на постојећем нивоу, последње године у посматраном периоду планирани издаци за културу из буџета бележе одређени раст, што се пројекцијом за 2020. годину може представити као растући тренд.

Закључак

Улагање у културу, пре свега у капиталне издатке, доприноси уређењу капиталне инфраструктуре пре свега биоскопских сала, чиме се постиже виши степен задовољења потреба за гледањем филмова у биоскопима пре свега удобност, боља резолуција и тон филма итд. што имплицитно за резултат има веће интересовање становништва за биоскоп и повећану куповину карата.

Из односа укупних трошкова културе и броја библиотека у посматраном периоду можемо закључити да постоји слаба негативна корелација, односно да због недовољног издвајања за рад библиотека обнављање библиотечког фонда и осталих текућих и капиталних трошкова, пре свега реновирања објеката набавке савремених средстава за рад библиотека смањује број библиотека. Поред наведеног, ако узмемо у обзир да су издвајања из буџета за културу знатно смањена у поређењу са годином пре настанка економске кризе, што преведено са номиналне на реалну вредност показује још већу дегресију. Применом временског линеарног тренда за предвиђање издатака из буџета за културу, дошли смо до резултата да, услед светске економске кризе и њених последица на земље у развоју каква је и Република Србија издаци за културу бележе благи раст тако да би до 2020. године требало да буду знатно виши него што су данас. Сагледавајући

рачуноводствену структуру буџета можемо закључити да рачуноводственом анализом расхода из области културе држава усмерава средства за област филма и телевизије, док се средства намењена штампаним медијима смањују.

ЛИТЕРАТУРА:

Жижић, М., Ловрић, М. и Павличић, Д. (2007) *Методи статистичке анализе*, Београд: Економски факултет, Центар за издавачку делатност.

Терзић, М. (2014) Финансијски положај предузећа на несавршеном тржишту, *Одитор* бр. 8, Београд: Центар за економска и финансијска истраживања.

Радичић, М. и Раичевић, Б. (2011) *Јавне финансије: теорија и пракса*, Београд: Дата статус.

Бурда, М. и Виплош, Ч. (2012) *Макроекономија: европски уџбеник, превод* 5. изд., Београд: Економски факултет, Центар за издавачку делатност.

Младеновић, З. и Нојковић, А. (2015) *Применјена анализа временских серија*, Београд: Економски факултет, Центар за издавачку делатност.

Штиглић, Е. Џ. (2008) *Економија јавног сектора*, Београд: Економски факултет, Центар за издавачку делатност.

Прнјат, А. (2012) Antisemitski diskurs i odbacivanje traganja za istinom, *Kultura* br. 136, Београд: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka.

Милојевић, И. и Зекић, М. (2015) Организациона структура предузећа као претпоставка консолидације биланса, *Одитор* бр. 12, Београд: Центар за економска и финансијска истраживања

Интернет странице:

<http://www.nbs.rs/internet/cirilica/80/index.html>, 02. 04. 2016.

<http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=11579>, 02. 04. 2016.

<http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/Public/PageView.aspx?pKey=56>, 03. 04. 2016.

ИВАН МИЛОЈЕВИЋ

Ivan Milojević
University of Defence, Military Academy, Belgrade

ACCOUNTING ANALYSIS OF EXPENDITURE BUDGET
FUNDING FOR CULTURE IN SERBIA

Abstract

Establishment of a system for monitoring of the execution of budgetary expenses allocated to culture as a segment of executive rule is a basic form of support to its development in the Republic of Serbia. Inadequacy of the present accounting system is caused by procedures and legal restrictions which complicate and fail to stimulate development of the cultural sector. Focusing on the budget as a fundamental financial institute we will discuss to which degree the cultural needs can be satisfied.

Key words: *accounting system, culture, budget, financing*

Миле В. Пајић, *Зима на Ушћу, Београд*